

P-06-1346 Darparu trafndiaeth gyhoeddus am ddim a hygyrch i'r rhai o dan 18 oed yng Nghymru er mwyn lleihau allyriadau carbon a hybu twf

Y Pwyllgor Deisebau | 11 Medi 2023
Petitions Committee | 11 September 2023

Cyfeirnod: SR23/6132-2

Rhif y ddeiseb: P-06-1346

Teitl y ddeiseb: Darparu trafndiaeth gyhoeddus am ddim a hygyrch i'r rhai o dan 18 oed yng Nghymru er mwyn lleihau allyriadau carbon a hybu twf

Geiriad y ddeiseb: Mae trafndiaeth gyhoeddus yn chwarae rhan annatod wrth gysylltu plant Cymru â chyfleoedd addysgol, cymdeithasol a gwaith.

Fodd bynnag, yn sgil yr argyfwng costau byw, yn ogystal â'r argyfwng hinsawdd, mae'n hanfodol bod Llywodraeth Cymru yn cymell trafndiaeth gyhoeddus er mwyn lleihau allyriadau carbon a gwella twf economaidd.

Roedd cynhadledd ENYA yn 2022, lle roedd 2 gynrychiolydd ifanc o Gymru yn bresennol, yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddarparu trafndiaeth gyhoeddus ddibynadwy a fforddiadwy.

1. Y cefndir

Yn ôl [Sefydliad yr RAC](#) mae prisiau trên y DU 35 y cant yn uwch, a phrisiau bysiau tua 54 y cant yn uwch na degawd yn ôl, tra bod cyflogau cyfartalog wedi cynyddu ychydig o dan 40 y cant. Mae hefyd yn dangos bod cost moduro tua 43 y cant yn uwch.

Canfu adroddiad a gynhaliwyd yn 2022 gan [Sustrans Cymru](#) fod y costau cynyddol o deithio ar fysiau yn effeithio'n anghymesur ar bobl ifanc, sy'n dibynnu'n fwy ar drafndiaeth gyhoeddus i gael mynediad at addysg, hyfforddiant a chyfleoedd cyflogaeth.

Yn [2021 roedd 15 y cant o allyriadau tŷ gwydr Cymru](#) yn dod o drafndiaeth. Nod [Cymru Sero Net Cyllideb Carbon 2](#) Llywodraeth Cymru yw lleihau hyn 22 y cant erbyn 2025. Mae hefyd yn anelu at gynyddu cyfran y teithiau a wneir ar drafndiaeth gyhoeddus o tua 5 y cant i 13 y cant erbyn 2040.

Yn unol â hynny, mae [Strategaeth Drafndiaeth 2021](#) yn canolbwyntio ar annog pobl i fanteisio ar drafndiaeth gyhoeddus drwy wella seilwaith, dibynadwyedd a phrofiad teithwyr. Fodd bynnag, cydnabyddir pwysigrwydd fforddiadwyedd hefyd. Mae [Cynllun Cyflawni Cenedlaethol ar gyfer Trafnidiaeth 2022 i 2027](#) Llywodraeth Cymru yn ymrwymo i archwilio cynlluniau trafndiaeth gyhoeddus consesiynol ar gyfer pobl ifanc, a dywedodd ei [rhaglen lywodraethu 2021-2026](#) y byddai'n:

Archwilio estyniadau i Fy Ngherdyn Teithio ar gyfer teithio rhatach i bobl ifanc.

Mae [Fy Ngherdyn Teithio 16-21](#) yn rhoi gostyngiad o 30 y cant i ddeiliaid ar fysiau yng Nghymru. O ran rheilffyrdd, mae Trafnidiaeth Cymru yn cynnig [teithiau trên am ddim ar adegau tawel i bobl o dan 16 oed](#) sy'n teithio yng nghwmni oedolyn sy'n talu am docyn, a gall plant dan 11 oed deithio am ddim unrhyw bryd. Mae'r gostyngiadau tocynnau rheilffordd i bobl ifanc sydd ar gael ledled Prydain Fawr yn cynnwys [16-17 Saver](#) a [chardiau rheilffordd](#) National Rail, sy'n cynnig gostyngiadau o 50 y cant a 33 y cant yn y drefn honno.

Mae amrywiaeth o gynlluniau eraill ar waith ledled Prydain Fawr sy'n cynnig teithio am ddim neu am bris gostyngol i bobl ifanc. Mae'r rhain yn cynnwys cynnig TfL o [deithiau bws a thramiau am ddim i bobl o dan 18 oed](#) sy'n byw yn Llundain, a theithio am ddim ar y rheilffyrdd i blant dan 10 oed. Yn nodedig, cyflwynodd yr Alban [deithiau bws am ddim i bobl rhwng 5 a 21 oed](#) ar 31 Ionawr 2022. Yn ôl [Transport Scotland](#), ym mis Mai 2023 roedd y nifer a oedd yn manteisio tua dwy

ran o dair o'r defnyddwyr sy'n gymwys i'w gael, ac mae'r cynnydd yn y niferoedd sy'n manteisio wedi caniatáu i rai gwmnïau bysiau gynyddu'r gwasanaethau a ddarperir. Fodd bynnag, mewn rhai [adroddiadau yn y cyfryngau](#) beiwyd y cynllun am gynyddu anhrefn ar fysiau.

Mae cymorth prawf modd gyda chostau teithio sy'n gysylltiedig ag addysg ar gyfer plant dan 16 oed hefyd ar gael yng Nghymru a Lloegr gan [awdurdodau addysg lleol](#), a gall pobl ifanc 16-18 oed wneud cais am y [Lwfans Cynhaliath Addysg](#).

2. Camau gan Lywodraeth Cymru

Mewn llythyr at Gadeirydd y Pwyllgor Deisebau ar 25 Mai 2023, cydnabu Lee Waters AS, y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd, y gall prisiau bysiau isel annog mwy o deithio ar fysiau. Cyfeiriodd at fentrau teithio gostyngol diweddar megis [treialon bws am ddim yng Nghasnewydd ym mis Mawrth 2022](#) a'r [cynllun bws am ddim dros yr haf yn Abertawe](#). Amlinellodd hefyd y mesurau sy'n cael eu hystyried i wneud trafndiaeth gyhoeddus yn fwy fforddiadwy yng Nghymru, gan gynnwys:

y posibilrwydd o gyflwyno prisiau sengl a fydd yn cael eu capio, prisiau a fydd yn gysylltiedig â pharthau, tocynnau integredig ar gyfer bysiau a threnau, a thocynnau gwell ar gyfer pobl ifanc.

Cyfeiriodd y Dirprwy Weinidog hefyd at [ddiwygiadau arfaethedig i fysiau](#). Mae papur gwyn '[Un rhwydwaith, un amserlen, un tocyn](#)' a [Strategaeth Bysiau 2022](#) cysylltiedig Llywodraeth Cymru yn cynnwys cynigion ar gyfer masnachfreinio a allai, mae'n dweud, wella fforddiadwyedd trwy wneud gweithredwyr trafndiaeth:

... roi pobl o flaen elw ac i wneud bysiau mor hawdd a deniadol i'w defnyddio ag y gallwn.

Roedd cynlluniau hefyd yn cynnwys cynigion i symleiddio'r rhwydwaith bysiau a phrisiau tocynnau, fel y bo:

... pob bws yn rhedeg ar yr un system docynnau, a bod tocynnau pobl yn seiliedig ar y daith y byddant yn ei gwneud yn hytrach nag ar brisiau'r gweithredwr sy'n gyfrifol am y llwybr y byddant yn digwydd bod yn teithio arno.

Dywedodd y Dirprwy Weinidog, er bod Llywodraeth Cymru yn awyddus i wella mentrau prisiau bysiau, bod cyllid yn cael ei flaenoriaethu er mwyn cynnal gwasanaethau bysiau hanfodol cymunedau.

3. Camau gan Senedd Cymru

Yn dilyn ei ymchwiliad yn 2022 i deithio ar fysiau a'r rheilffordd, tynnodd adroddiad mis Hydref 2022 y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith sylw at bryderon gan yr Athro Mark Barry nad oedd tocynnau bws consesiynol yn deg i bobl ifanc. Dywedodd y canlynol:

...providing a bit more support for younger people in a very uncertain work environment where travel costs make up a disproportionately high proportion of what people actually earn.

O ganlyniad i hyn, argymhellodd yr adroddiad:

Dylai Llywodraeth Cymru gyflwyno cynigion cyn gynted â phosibl i fynd i'r afael â thlodi trafndiaeth yng Nghymru sy'n deillio o'r argyfwng costau byw, gan gynnwys prisiau teithio â chymhorthdal a chymorth ariannol arall.

Wrth ymateb, derbyniodd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad hwn mewn egwyddor. Ailadroddodd ei diddordeb mewn adeiladu ar y cynllun Fy Ngherdyn Teithio, ond nododd bod cyfyngiadau cyllidebol yn ffactor cyfyngol.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.